

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ aṣṭāviṃśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ aṣṭāviṃśaḥ sargaḥ ॥

vanavāsē klēsaṃ varṇayatā śrīrāmēṇa sītāyāstatra
gamanānnivāraṇam

sa ēvaṃ bruvatīm sītāṃ
dharmajñāṃ dharmavatsalaḥ |
na nētuṃ kurutē buddhiṃ
vanē duḥkhāni cintayan ॥ 2.28.1 ॥

sāntvayitvā tatastāṃ tu
bāṣpadūṣitalōcanām |
nivartanārthē dharmātmā
vākyamētaduvāca ha ॥ 2.28.2 ॥

sītē mahākulīnāsi
dharmē ca niratā sadā |
ihācarasva dharmaṃ tvam
yathā mē manasaḥ sukham ॥ 2.28.3 ॥

sītē yathā tvāṃ vakṣyāmi
tathā kāryaṃ tvayābalē |

vanē dōṣā hi bahavō

vasatastān nibōdha mē || 2.28.4 ||

sītē vimucyatāmēṣā

vanavāsakṛtā matiḥ |

bahudōṣaṃ hi kāntāraṃ

vanamityabhidhīyatē || 2.28.5 ||

hitabuddhyā khalu vacō

mayaitadabhidhīyatē |

sadā sukhaṃ na jānāmi

duḥkhamēva sadā vanam || 2.28.6 ||

girinirjharasambhūtā

girinirdarivāsinām |

siṃhānāṃ ninadā duḥkhāḥ

śrōtuṃ duḥkhamatō vanam || 2.28.7 ||

krīḍamānāśca visrabdhā

mattāḥ śūnyē tathā mṛgāḥ |

dr̥ṣṭvā samabhivartantē

sītē duḥkhamatō vanam || 2.28.8 ||

sagrāhāḥ saritaścaiva

paṅkavatyastu dustarāḥ |

mattairapi gajairnitya -

matō duḥkhataraṃ vanam || 2.28.9 ||

latākaṇṭakasaṅkīrṇāḥ

kṛkavākūpanāditāḥ |

nirapāśca suduḥkhāśca
mārgā duḥkhamatō vanam || 2.28.10 ||

supyatē parṇaśayyāsu
svayambhagnāsu bhūtalē |
rātriṣu śramakhinnēna
tasmād duḥkhamatō vanam || 2.28.11 ||

ahōrātram ca santōṣaḥ
kartavyō niyatātmanā |
phalairvṛkṣāvapatitaiḥ
sītē duḥkhamatō vanam || 2.28.12 ||

upavāsaśca kartavyō
yathā prāṇēna maithili |
jaṭābhāraśca kartavyō
valkalāambaradhāraṇam || 2.28.13 ||

dēvatānāṃ pitṛṇāṃ ca
kartavyaṃ vidhipūrvakam |
prāptānāmatithināṃ ca
nityaśaḥ pratipūjanam || 2.28.14 ||

kāryastrirabhiṣēkaśca
kālē kālē ca nityaśaḥ |
caratāṃ niyamēnaiva
tasmād duḥkhatarāṃ vanam || 2.28.15 ||

upahāraśca kartavyaḥ
kusumaiḥ svayamāhṛtaiḥ |

ārṣeṇa vidhinā vēdyāṃ
sītē duḥkhamatō vanam || 2.28.16 ||

yathālabdhēna kartavyaḥ
santōṣastēna maithili |
yatāhārairvanacaraiḥ
sītē duḥkhamatō vanam || 2.28.17 ||

atīva vātastimiraṃ
bubhukṣā cāti nityaśaḥ |
bhayāni ca mahāntyatra
tatō duḥkhataraṃ vanam || 2.28.18 ||

sarīsrpāśca bahavō
bahurūpāśca bhāmini |
caranti pathi tē darpāt
tatō duḥkhataraṃ vanam || 2.28.19 ||

nadīnilayanāḥ sarpā
nadīkuṭilagāmināḥ |
tiṣṭhantyaāvṛtya panthāna -
matō duḥkhataraṃ vanam || 2.28.20 ||

pataṅgā vṛścikāḥ kīṭā
daṃśāśca maśakaiḥ saha |
bādhantē nityamabalē
sarvaṃ duḥkhamatō vanam || 2.28.21 ||

drumāḥ kaṅṭakinaścaiva
kuśāḥ kāsāśca bhāmini |

vanē vyākulaśākhāgrā -

stēna duḥkhamatō vanam || 2.28.22 ||

kāyaklēśāśca bahavō

bhayāni vividhāni ca |

araṇyavāsē vasatō

duḥkhamēva sadā vanam || 2.28.23 ||

krōdhalōbhau vimōktavyau

kartavyā tapasē matiḥ |

na bhētavyaṃ ca bhētavyē

duḥkhaṃ nityamatō vanam || 2.28.24 ||

tadalaṃ tē vanaṃ gatvā

kṣēmaṃ nahi vanaṃ tava |

vimṛśanniva paśyāmi

bahudōṣakaraṃ vanam || 2.28.25 ||

vanaṃ tu nētuṃ na kṛtā matiryadā

babhūva rāmēṇa tadā mahātmanā |

na tasya sītā vacanaṃ cakāra taṃ

tatō'bravid rāmamidaṃ suduḥkhitā || 2.28.26 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvye

ayōdhyākāṇḍē aṣṭāviṃśaḥ sargaḥ ||